

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 273 ncü maddesinin 2 numaralı bendinin tefsirine mahal olmadığı hakkında

(Resmî Gazete ile ilânı : 16 . XII . 1955 - Sayı : 9182)

No.
1948

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 273 ncü maddesinin 2 numaralı bendinin tefsirine mahal olmadığı hakkında Adliye Encümenince hazırlanan aşağıdaki mazbata Umumi Heyetin 5 . XII . 1955 tarihli İnikadında kabul olunmuştur (Cilt 3 - Sayfa : 47 ve Cilt : 6 - Sayfa : 403,461:464 ve Cilt : 7 - Sayfa : 265 ve Cilt : 8 - Sayfa : 200).

5 Aralık 1955

Yüksek Reisliğe

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 273 ncü maddesi hükmünün, askerî mahkemelerden yerilen ve umumi ceza evlerinde infazı gereken cezalara da şâmil olup olmadığı hususunun tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi Umumi Heyetçe yeniden encümenimize havale olunmakla Adliye Vekili ve Millî Müdafaa Vekâleti temsileisi huzuru ile incelendi:

Başvekâlet tezkeresi ile Millî Müdafaa Vekâletinin görüşünü açıklıyan 54/7377 sayılı 10 . XI . 1954 günlü, keza 54/2617 sayılı 19 . IV . 1954 günlü, yine 54/4428 sayılı 15 . VII . 1954 günlü ve Adliye Vekâletinin görüşünü açıklıyan 5 . VII . 1954 gün 20288 sayılı, 3 . XI . 1954 gün 33501 sayılı yazılar, Millî Müdafaa Encümeninin 11 . II . 1955 ve Adliye Encümeninin 18 . IV . 1955 tarihli mazbataları ile Zonguldak Mebusu Nusret Kirişcioğlu tarafından verilen taktırir okundu

18 . IV . 1955 tarihli Adliye Encümeni mazbatasının reddiyle şifahen arz edilen esaslar dairesinde yani Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 273 ncü maddesinin askerî mahkemelerden verilen ve umumi ceza evlerinde infazı gereken cezalara şâmil olamayacağı yolunda bir mazbata hazırlanması için teklifin yeniden Adliye Encümenine havale olunduğu anlaşıldı.

Kanun vâzı zarurî saydığı istisnalar dışında, her şahsın kendi tabii mahkemesinde muhakeme edilmesini asli kaide olarak kabul etmiştir.

Ezceumle, askerî şahıslardan gayrısının umumi mahkemelerde muhakeme edilmeleri ve cezalarının Cumhuriyet Muddeiumumiliklerince «Türk Ceza Kanunu» ile «Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu» ndaki esaslar dairesinde infaz olunması prensibini umumi bir kaide olarak zikretmek mümkündür. Yani sivil şahısların tabii mahkemesi umumi mahkemeler ve tabii infaz müesseseleri de umumi ceza evleridir.

Bu kaidenin mevzuatımızda bâzı istisnaları mevcuttur. Bunlardan biri de, «Askerî Ceza Kanunu» ile «Askerî Muhakeme Usulü Kanunu» nda yer almış bulunan ve askerî şahıslardan gayrısının da muayyen hallerde askerî mahkemelerde muhakeme edileceklerini gösteren hükümdür. (Askerî Muhakeme Usulü Kanunu madde 2, 3)

Şüphesiz vâzı kanunu bu istisnai hükmü kabule sevk eden zaruretler mevcut olmak iktiza eder.

İşte Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 273 ncü maddesinin iki numaralı bendini tefsir edenken bidayeten vâzı kanunu sivil şahıslar için böyle bir istisnai hüküm kabulüne sevk eden zarretin hududunu tâyin etmek icabeder.

Çünkü malûm olduğu veçhile vâzı kanun umumi bir kaideye istisna teşkil edecek hükümler sevkinin zaruri saydığı hallerde bu istisnaiyetin şümulünü zaruretin miktarınca tahdideder.

Bu ciheti böylece işaret ettikten sonra şimdi meseleyi bu zaviyeden ele alalım :

Sivil şahısların muhakemelerinin muayyen ahvalde askerî mahkemelerde icrasını haklı kılan zaruretler acaba bu siviller hakkında hükümlenen cezaların da adlî âmirlerce tatbikını lüzumlu kılmakta mıdır?

Bu suale müspet cevap vermeye imkân yoktur: Çünkü, Eğer böyle olsaydı veya vâzı kanun tarafından bu şekilde kabul edilmiş olsaydı bu kabîl ahvalde infaz müessesesi olarak umumi ceza evinin değil, askerî ceza evinin kabul edilmesi iktiza ederdi.

Halbuki Askerî Ceza Kanununun 39 ncu maddesinde «siviller hakkında askerî mahkemelerden verilen ceza hükümlerinin» umumi ceza evinde infaz olunacağı açıkça tasrih edilmiştir. (Bent : 3; paragraf : c)

Kaldı ki, vâzı kanun sivil şahısların cezalarını umumi hükümlere göre çekmelerini o derece arzu etmektedir ki, aynı madde (a) paragrafında «subaylar ve askerî memurlar hakkındaki tard veya ihracı mucibolan ceza hükümlerinin»

(b) paragrafında «mekteplerinden kayıtları silinen askerî okurlar hakkındaki ceza hükümlerinin» dahi umumi ceza evinde infaz olunacağını kaydetmekle bir askerî şahsın askerlikle olan alâkası kesilir kesilmez sivil şahıslar gibi telâkki edileceğini derpiş etmiş, keza sonradan askerî şahıs vaziyetini iktisabeden bir kimsenin dahi sivil iken işlemiş olduğu yoklama kaçağı, saklı, bakaya suçları hakkındaki ceza hükümlerinin de umumi ceza evinde infaz olunacağını kabul etmiştir. (Aynı madde ; bent : 3, paragrafı : d)

Hükümlenen cezanın : umumi ceza evinde infaz olunmasına rağmen acaba askerî adlî âmirin (cezaı tatbik salâhiyeti) devam eder mi? Askerî adlî âmir müddeiumuminin infazını murakabe edebilir mi? gibi bir ikinci soru de akla gelebilir.

Bu telâkki, cezanın devamı müddetince müddeiumumilikçe alınacak inzabati tedbirlerde dahi adlî âmirin muvafakatının alınması mecburiyetini ortaya çıkaracağı gibi adlî âmirlerce Cumhuriyet müddeiumumiliklerini ve umumi ceza evlerini murakabe ve kontrol salâhiyetini de vermiş olur ki, vâzı kanunun böyle bir neticede her hangi bir fayda mülâhaza etmesine imkân yoktur. Bilâkis bunun birçok mahzurları mevcuttur. Meseleyi bu şekilde vâzı kanunun gayesi ve ictimai fayda bakımından tetkik ettikten sonra bir defa da Askerî Muhakeme Usulü Kanununun ihtiva ettiği hükümler bakımından ele alalım :

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun, hazarada askerî mahkemelerce verilen hükümlerin tasdikinden bahseden 249 ncu maddesinin 5 numaralı bendinde aynen şöyle denilmektedir: «Askerî şahıslardan gayrisine ait hükümler furka ve daha büyük kumandanlar tarafından infaz edilmek üzere cumhuriyet müddeiumumiliğine gönderilir.»

Bu bendin okunuşundan anlaşılacağı veçhile hüküm «müddeiumumilikçe infaz edilmek üzere» gönderilmektedir. Eğer, vâzı kanun hükmün askerî adlî âmire izafeten binniyabe infazını istemiş olsa idi maddeyi bu şekilde yazmaz; ya «infaz edilmek üzere» kaydını metne ilâve etmez veya ölüm cezasında istisnaen yaptığı gibi «tasdik emri suretlerinin de beraber gönderileceği» hususunda bir cümle ilâve ederdi.

Demek oluyor ki, askerî şahıslardan gayrisine aidolarak askerî mahkemelerden verilen ilânlar daha tasdik safhasında iken askerî adlî âmirin elinden çıkmış bulunmaktadır.

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 273 ncu maddesi ise cezaların infazından bahseden 6 nci kısımdadır.

Bu safhada artık askerî adlî âmirin elinde askerî şahıslardan gayrisine ait hüküm mevcut değildir ki, bu maddenin 2 numaralı bendine siviller hakkındaki hükümler dâhil bulunsun...

Askerî Muhakeme Usulünün 275 ncu maddesini de aynı zaviyeden mütalâa etmek icabeder.

Filhakika Askerî Muhakeme Usulü Kanununda, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 399

neu maddesinin 3 neü fıkrasına ve 400 neü maddesine mütenazır hüküm mevcut değildir. Fakat bu vaziyeti askerî mahkemelerce hükmolunan cezaların taallûk ettiği fiillerin ordu bünyesine akis ve tesiri dolayısıyla vâzı kanun tarafından alınmış bir tedbir olarak mütalâa etmek doğru değildir.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun (400) neü maddesi, mahkûmların cezalarının derhal infazının kendileri veya aileleri için mahkûmiyetin gayesi haricinde ağır bir zararı mucibolmasını önlemek için konmuş bir hükümdür. Asker durumunda olan şahıslar için esasen başkaca iş mevzuubahis olamayacağı içindir ki, Askerî Usul Kanununda buna mütenazır hüküm sevkine lüzum görülmemiştir.

Gebelik sebebiyle infazın geri bırakılmasına dair olan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 399 neu maddesinin 3 neü fıkrasındaki hükme mütenazır bir hükmün Askerî Muhakeme Usul Kanununda bulunmaması ise ancak askerî şahıslardan gayrisinin Askerî Muhakeme Usulü Kanununun infaza mütaallik hükümleriyle alâkaları bulunmadığını gösterir.

Aksi takdirde bunu, vâzı kanunun bir noksanı olarak telâkki etmek icabeder ki, hakikatte böyle bir vaziyet mevcut değildir. Çünkü gebe olan veya yeni doğurmuş bulunan kadınlar hakkındaki hükümlerin infaz olunmaması munhasıran mahkûm kadın bakımından alınmış bir tedbir değildir.

Nitekim doğumdan itibaren altı aylık bir müddet kabul edilmesine rağmen çocuğun ölümü halinde bu müddetin iki aya indirilmesi bunu açıkça ifade eder. Yani eğer kadınların askerî şahıs olmalarını veya sivil şahısların infaz bakımından askerî muhakeme usulüne tâbi bulunmalarını vâzı kanun düşünmüş olsaydı bilâkis Askerî Muhakeme Usulü Kanununa bu yolda bir hüküm sevk ederdi.

Yalnız burada bir noktayı işaret etmek faydalı olur.

Askerî Ceza Kanununun 39 neu maddesinin 3 numaralı bendinin (C) paragrafına göre erlerin altı ayı geçen cezalarının umumi ceza evinde infazı halinde Cumhuriyet müddeiumumilerinin Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 400 neü maddesine göre infazı tehir etmeleri mümkün değildir.

Fakat bu imkânsızlık hukuki değil fiilidir. Yani Cumhuriyet müddeiumumisi; salâhiyeti olmadığı için değil, fakat bir erin esasen kendi işiyle olan alâkası askerlikle fiilen kesilmiş olması bakımından lüzum ortadan kalkmış bulunduğu için 400 neü maddeyi tatbik edemeyecektir.

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 280 nei maddesinin son fıkrasında her ne kadar «Para cezalarının Cumhuriyet müddeiumumiliklerince umumi hükümlere göre infaz olunacağı» tasrih edilmiş ise de bu sarahatin mefhumu muhalifinden para cezalarından gayrisinin umumi hükümlere göre Cumhuriyet müddeiumumiliklerince infaz olunamayacağı esasını çıkarmak doğru olamaz.

Çünkü bu takdirde Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 249 neu maddesinin 5 numaralı bendini fuzuli ve tatbik kabiliyeti olmayan bir hüküm olarak kabul etmek gibi yanlış bir netice ortaya çıkar.

280 nei maddenin son fıkrasının bir an için mevcudolmadığını düşünelim. Bu takdirde sivil şahıslar hakkındaki para cezaları Cumhuriyet müddeiumumiliklerince umumi hükümlere göre tahsil olunamayacak mıydı? Şüphesiz ki, Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 249 neu maddesinin 5 numaralı bendi sivil şahıslar hakkındaki para cezalarının dahi Cumhuriyet müddeiumumiliklerince tahsilini temin edecek mahiyettedir.

Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 280 nei maddesinin son fıkrası fuzuli olarak sevk edilmiş olamayacağına göre bu fıkrayı tazammun eylediği hüküm bakımından başka zaviyeden mânalandırmak iktiza ettiği şüphe kalmamaktadır.

Filhakika 280 nei maddenin son fıkrası munhasıran askerî şahıslar hakkında hükmolunan para cezalarının umumi hükümler dairesinde ve Cumhuriyet müddeiumumiliklerince tahsil olunmasını temin için sevk edilmiştir.

İşte yukardan beri arz olunan sebepler dolayısıyledir ki, Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 273 neü maddesinin askerî mahkemelerden verilen ve askerî ceza evlerinde infaz olunacak

cezalara maksut olduğu ve mahkûmiyetin umumi ceza evlerinde infazı halinde hükmün askerî mahkeme veya umumi mahkemelerce verilmiş olmasına bakılmaksızın Türk Ceza Kanunıyla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki esasları dairesinde infazı icabedeceği ve bu infaz ile alâkalı olarak Cumhuriyet müddeiumumilerinin vazife ve salâhiyetlerinin her hangi bir suretle tahdidine mahal bulunmadığı açıkça anlaşıldığından 273 ncu maddenin 2 numaralı bendinin tefsirine mahal olmadığına ekseriyetle karar verilmiştir.

İcra Vekilleri Heyetine itimat beyan edildiğine dair

(*Resmî Gazete ile ilânı : 17 . XII . 1955 - Sayı : 9183*)

No.
1949

Adnan Menderes'in riyaseti altındaki İcra Vekilleri Heyetine (57) redde karşı (398) rey ile itimat beyan edilmiştir (*Cilt : 8 - Sayfa : 251:255,263:327,328:331,337*).

16 Aralık 1955

Örfi İdarenin Ankara ve İzmir'den kaldırılmasına dair

(*Resmî Gazete ile ilânı : 20 . XII . 1955 - Sayı : 9185*)

No.
1950

İstanbul, İzmir ve Ankara'da ilân edilmiş bulunan Örfi İdarenin Ankara ve İzmir'de ilânını mucip sebeplerin ortadan kalkmış bulunması hasebiyle mezkûr yerlerden Örfi İdarenin kaldırılması hakkında İcra Vekilleri Heyetinin 17 . XII 1955 tarihli toplantısında ittihaz olunan karar tasdik edilmiş ve bu yerlerden Örfi İdarenin kaldırılmasına karar verilmiştir (*Cilt : 8 - Sayfa : 337:338*).

19 Aralık 1955